

tentoonstellingsgids

Magnetisch Noorden

Canada verbeeld in
schilderkunst 1910-1940

INDEX

INTRODUCTIE

ONDOORDRINGBARE WOUDEN

EMILY CARR

CULTURELE TOE-EIGENING

LAND OF LANDSCHAP

GROUP OF SEVEN

TOCHT DOOR DE WILDERNIS

TOM THOMSON – SCHETSEN

MIJNBOUW

HOUTKAP

NOORDERLICHT

LAWREN HARRIS

BEGRIPPENLIJST

COLOFON

Magnetisch Noorden

INTRODUCTIE

Weidse vlaktes, donkere wouden, besneeuwde bergen en het magische noorderlicht. Kortom: de mythe die Canada heet. De schilderijen in deze tentoonstelling zijn een verbeelding van dit denkbeeldig Canada.

Een groep kunstenaars bestaande uit Franklin Carmichael, Lawren Harris, A.Y. Jackson, Frank Johnston, Arthur Lismer, J.E.H. MacDonald en Frederick Varley houdt zich bezig met het ontwikkelen van een nieuwe beeldtaal voor de landschapsschilderkunst. Zij willen zich onafhankelijk verklaren van de Europese schilderkunst en komen in 1920 in Toronto samen om de *Group of Seven* op te richten.

Magnetisch Noorden

Ook kunstenaars als Yvonne McKague Housser, Emily Carr en Tom Thomson zijn op zoek naar een eigen beeldtaal voor hun landschapsschilderijen en worden daarom eveneens met de *Group of Seven* in verband gebracht. Hun landschappen zijn ook te zien in deze tentoonstelling.

De *Group of Seven* en aanverwante kunstenaars laten de steden voor wat ze zijn en kiezen voor de natuur. Het motto luidt “minder atelier, meer bos”. Vanaf ongeveer 1910 tot de late jaren 30 maken ze schilderijen die worden gezien als de belichaming van Canada: een land met eindeloze natuur.

De werken in deze tentoonstelling worden al decennialang bewonderd om hun weergave van die eindeloze natuur. De kunstenaars krijgen echter steeds meer kritiek op de manier waarop zij Canada in beeld brengen. Met de onbevolkte landschappen creëren zij namelijk een romantisch beeld dat voorbijgaat aan de inheemse* bevolking en hun culturen die door kolonisatie onder druk zijn komen te staan.

Voordat de eerste Europese kolonisten aankomen in de zestiende eeuw is Canada al duizenden jaren bewoond door inheemse volken. De *Group of Seven* schildert weliswaar schitterende landschappen, maar door de inheemse bevolking niet af te beelden, vermijden ze een confrontatie met de sociale realiteit. Daarmee is hun werk niet alleen een product, maar ook een bevestiging van culturele onderdrukking en *whitewashing**.

Magnetisch Noorden

Het hart van de tentoonstelling wordt gevormd door vier video's die inzicht bieden in de veranderende perspectieven door de tijd heen: aan de ene kant de historische films van de witte fotograaf Edward S. Curtis en de witte antropoloog Robert Gardner, en aan de andere kant de hedendaagse video's van de Algonquin-Franse kunstenaar Caroline Monnet en de Anishinaabe filmmaker Lisa Jackson.

*Begrippenlijst

In de zaalteksten staan veel begrippen gerelateerd aan de inheemse culturen en koloniale geschiedenis van Canada. Voor meer uitleg hierover kan de begrippenlijst gebruikt worden. De begrippen die hierin worden uitgelegd zijn in de teksten aangegeven met een *.

ONDOORDRINGBARE WOUDEN

De kunstenaars rond de *Group of Seven* brengen veel tijd door in de bossen. Tijdens uitgebreide kampeertrips worden talloze schetsen gemaakt in het soms bijna ontoegankelijke landschap.

De schilderijen in dit gedeelte tonen een gezamenlijke zoektocht naar nieuwe manieren om een band met een bepaalde plek te verbeelden. Met hun voorliefde voor vereenvoudigde vormen en levendige kleuren richten de kunstenaars hun aandacht op de betoverende schoonheid van de schijnbaar ondoordringbare wouden van Ontario. De wouden met het kenmerkende spel van licht en de veranderende kleuren van de seizoenen.

Magnetisch Noorden

In de bossen experimenteert de groep met vorm, waarbij ze een unieke beeldtaal creëren die van essentieel belang blijkt voor de bredere ontwikkeling van de Canadese schilderkunst in de twintigste eeuw. Een beeldtaal die is ingeprent in de Canadese verbeelding, en is gemythologiseerd in de Canadese kunst die volgt.

Magnetisch Noorden

EMILY CARR

Emily Carr houdt zich in de eerste decennia van haar carrière bezig met het schilderen van First Nations* dorpen aan de westkust van Canada. Dorpen van onder andere de Kwakwaka'wakw, Haida, Gitkan en Tsimshian volken. In de jaren 10 schildert ze in het palet van het postimpressionisme en fauvisme, de kleurrijke stijlen die typisch zijn voor bijvoorbeeld Vincent van Gogh. De schilderijen in deze tentoonstelling getuigen van een eigen stijl die Carr later ontwikkelt, met scherpe vormen en koele kleuren.

Magnetisch Noorden

De kunstenaars rond de *Group of Seven* vermijden iedere suggestie van de aanwezigheid van inheemse* bewoners in hun landschappen. Met haar voorliefde voor inheemse kunst en mensen wijken Carrs schilderijen daarom radicaal af van de andere landschappen in deze tentoonstelling.

Toch is Carrs houding tegenover inheemse culturen gevormd door haar Victoriaanse opvoeding. Haar schilderijen weerspiegelen het toen populaire Euro-Canadese geloof dat inheemse culturen aan het verdwijnen waren.

* zie begrippenlijst

CULTURELE TOE-EIGENING

Ondanks de uitgesproken bewondering van Carr voor inheemse* culturen wordt er tegenwoordig kritisch gekeken naar haar schilderijen. Deze kritiek gaat over culturele toe-eigening: het nemen van elementen uit een andere cultuur en die gebruiken voor eigen doeleinden.

Nu is cultuur altijd in beweging en een grote inspiratiebron voor kunst, maar toe-eigening is kwetsend. Vooral als er sprake is van een ongelijke machtsverhouding: als de groep die toe-eigent behoort tot een meerderheid, en dus machtiger is dan de groep waartoe de culturele uitingen behoren.

Magnetisch Noorden

Zo vinden velen het pijnlijk dat Carr als buitenstaander bekend is geworden met het verbeelden van inheemse cultuur in een tijd dat die cultuur onder druk stond van de *Indian Act**. Ook worden Carrs schilderijen als een versimpeling gezien van de complexiteit van het grote aantal inheemse volken, en versimpeling kan voor kwalijke misvattingen zorgen over de inheemse bevolking van Canada.

Tegenover culturele toe-eigening staat culturele waardering. Voor veel inheemse gemeenschappen gaat waardering over het aangaan van duurzame, wederkerige relaties door onder andere traditionele territoria te erkennen, de betekenis van regalia* te respecteren en inheemse cultuur te ondersteunen met bijvoorbeeld het aankopen van traditionele kunst of het boeken van een inheemse gids.

* zie begrippenlijst

LAND OF LANDSCHAP

De zoektocht van de *Group of Seven* naar een visuele representatie van Canada is een proces van uitsluiting. De kunstenaars rond de groep zijn allemaal wit, hebben een vergelijkbare sociaal-culturele achtergrond en de meesten zijn in Europa opgeleid.

Critici verzetten zich tegen het portretteren van het schijnbaar ongerepte land Canada, of zoals Anishinaabe filmmaker Lisa Jackson het omschrijft “de territoria die nu Canada genoemd worden”. Het esthetisch geordende ‘landschap’ is in essentie een Europees concept. Datzelfde geldt voor het idee dat je land kunt bezitten of erover kunt regeren.

Magnetisch Noorden

Het inheemse* wereldbeeld is dat van een onlosmakelijke band met, en verwantschap aan het land en alle niet-menselijke levensvormen. Het land staat “aan de basis van al onze relaties”, aldus de Algonquin-Franse kunstenaar Caroline Monnet.

De films in deze tentoonstelling staan met hun inheemse aanwezigheid in contrast met de schilderijen, en bieden inzicht in de veranderende perspectieven door de jaren heen. Die van Jackson en Monnet bieden een hedendaags inheems perspectief op de schilderijen in de tentoonstelling. De films van de witte *Group of Seven* tijdgenoten Edward S. Curtis en Robert Gardner bieden twee verschillende perspectieven op het leven van de Kwakwaka’wakw in die tijd, een volk uit het noorden van Vancouver Island.

* zie begrippenlijst

Magnetisch Noorden

GROUP OF SEVEN

Het doel van de *Group of Seven* is het vinden van een eigen perspectief op Canadese landschapskunst. Hun kunst ontstaat uit de overtuiging dat direct contact met de natuur een bron van inspiratie is. In de schilderijen zijn elementen te herkennen van Europese stromingen zoals art nouveau en het postimpressionisme. Met spontaan ogende penseelstreken en sprekende kleuren onderscheiden *Group of Seven* werken zich van de traditionele stijl die dan populair is in Toronto.

Drie van de oprichters van de groep zijn geboren in Engeland en hebben daar gestudeerd: Arthur Lismer, J.E.H. MacDonald en Frederick Varley. De andere vier, Franklin Carmichael, Lawren Harris, A.Y. Jackson en Frank Johnston, zijn in Canada geboren.

Magnetisch Noorden

Door de jaren heen wijzigt de samenstelling van de groep weleens. A.J. Casson, Edwin Holgate en Lionel LeMoine FitzGerald sluiten zich aan bij de kunstenaarsvereniging, en talrijke kunstenaars worden uitgenodigd om deel te nemen aan gezamenlijke tentoonstellingen.

Vanaf het begin krijgt de groep gemengde reacties van het publiek. In eerste instantie zijn vrij veel mensen ontstemd over hoe modern de schilderijen zijn. Vandaag de dag zijn de kunstenaars, ondanks hun koloniale perspectief, uitermate populair in Canada.

Magnetisch Noorden

TOCHT DOOR DE WILDERNIS

Meren en rivieren zijn van oudsher de voornaamste routes waarover mensen zich bewegen door het uitgestrekte land en de dichtbegroeide wouden van Noord-Ontario. Veel kunstenaars rond de *Group of Seven* gebruiken regelmatig deze waterwegen. Al reizend per kano opent het landschap zich voor deze avonturiers.

Zij verkennen de vergezichten, rivieren, bergen en bossen van de gebieden rond de Grote Meren in het oosten tot in de Rocky Mountains in het westen. Het trotseren van het moeilijk toegankelijke terrein en de slechte weersomstandigheden wordt een essentieel onderdeel van hun artistieke identiteit. Het beeld van de kunstenaar als 'heldhaftige ontdekkingsreiziger' leeft nog steeds voort in de Canadese verbeelding.

Magnetisch Noorden

TOM THOMSON – SCHETSEN

Als gepassioneerd natuurliefhebber is Thomson verknocht aan het landschap van Ontario. Uit principe maakt hij zijn schetsen in de buitenlucht, dat mogelijk is door het gebruik van een houten doos die als ezel, palet en droogrek functioneert. Vanwege het praktische formaat kan hij deze meenemen in zijn rugzak, of tijdens langere reizen in een kano.

Gedurende een periode van slechts vijf jaar (1912-17), maakt Thomson meer dan driehonderd olieverfschetsen. Door zijn collega's wordt hij gezien als pionier van een nieuw soort landschapskunst die het best tot uitdrukking komt in deze schetsen.

Magnetisch Noorden

Zijn schetsen zijn namelijk direct en speels en staan daarmee in groot contrast met zijn schilderijen, die juist beheerst en gestructureerd zijn. Vanwege deze aanpak zijn de schetsen bijna abstract en lijken daardoor verbluffend modern.

Zijn creativiteit bereikt een hoogtepunt in 1917, kort voordat hij in datzelfde jaar verdrinkt in Canoe Lake in het Algonquin natuurgebied, waar hij tevens als brandwacht en gids werkt. Na zijn dood wordt zijn werk bewonderd als uiting van patriotisme.

Magnetisch Noorden

MIJNBOUW

De industrialisatie van Canada neemt aan het eind van de negentiende eeuw een hoge vlucht. Vooral het delven van grondstoffen wordt steeds populairder. Mijnbouw staat daardoor garant voor welvaart in de Euro-Canadese samenleving. Het betekent echter ook een verschuiving van een agrarische naar een industriële natie, vaak ten koste van inheemse* gemeenschappen die nog steeds lijden onder de consequenties.

De afbeeldingen van het veranderde landschap, met mijnen en mijnbouwstadjes, spreken in eerste instantie het beeld tegen van de ongerepte Canadese wildernis. De werkelijke ironie ligt echter in het mythische karakter van dit beeld, want de 'ongerepte wildernis' en het moderne kapitalistische Canada gaan hand in hand.

Magnetisch Noorden

Een aantal schilderijen weerspiegelen die tegenstrijdigheid tussen de mythes van wildernis en industrialisatie. Zo legt Yvonne McKague Housser de somberheid vast van de kobaltmijnen die door de zilverkoorts worden verlaten. Franklin Carmichael schildert in *A Northern Silver Mine* met koelbloedige precisie en in heldere lijnen een bijna opgewekt tafereel van een zilvermijn.

Er is één aspect dat de verschillende beelden met elkaar verbindt: net als in de afbeeldingen van natuur, bergen en bossen is ook in de geïndustrialiseerde landschappen geen plaats voor de mens.

* zie begrippenlijst

HOUTKAP

Smeltende ijskappen, de brandende Amazone en eenzame orang-oetans in een kaal bos: ons perspectief op het landschap wordt mede gevormd door beelden van de klimaatcrisis. Wellicht kijken we daarom met veel verlangen naar de schijnbaar ongerepte landschappen van de *Group of Seven*, ooit opgericht vanuit een gedeelde liefde voor de natuur.

De uitgestrektheid van het Canadese landschap is indrukwekkend en het is één van de dichtst beboste landen ter wereld, maar de houtindustrie heeft meedogenloos huisgehouden onder invloed van de papieren kartonproductie. Die industrie is nog steeds een grote bron van inkomsten voor Canada.

Magnetisch Noorden

De in opdracht van de Canadese overheid gemaakte promotiefilm *Big Timber* (1935) toont vol enthousiasme de door deze industrietak beloofde vooruitgang en welvaart.

Maatschappijcriticus Henry David Thoreau - tevens een belangrijke inspiratiebron voor de groep - maakt zich in 1854 al zorgen: “Het is opmerkelijk hoeveel waarde er zelfs in deze tijd en in dit nieuwe land nog steeds wordt toegekend aan hout; een vastere en universelere waarde dan die van goud”. Hij is voorstander van een leven in harmonie met de natuur.

In de werken in dit gedeelte zijn sporen van misbruik en uitbuiting van de natuur te vinden.

Magnetisch Noorden

NOORDERLICHT

Het idee van ‘het Noorden’ is bepalend voor het beeld van de Canadese identiteit, die historisch gezien gebaseerd is op een fascinatie voor de afgelegen regio’s van het land. Deze fascinatie wordt niet in de laatste plaats uitgedrukt in beelden van het noorderlicht, het *aurora borealis*.

Hoewel er in de negentiende eeuw wetenschappelijke theorieën over het noorderlicht zijn ontwikkeld is dit fenomeen, dat een grote verscheidenheid aan vormen kan aannemen, pas recentelijk uitvoerig bestudeerd. De onwetendheid over het noorderlicht heeft bijgedragen aan de talloze legendes erover.

Magnetisch Noorden

Sommige Inuit* geloven dat het de geesten zijn van doden die een balspel doen met de schedel van een walrus. Volgens anderen zijn het de lantarens van demonen op jacht naar verloren zielen, of is het een lichtgevend goddelijk wezen dat toeziet op het welzijn van zijn volk. Het noorderlicht wordt soms ook gezien als een brug naar het hiernamaals. De schilderijen in dit gedeelte laten de legendarische kwaliteiten van het noorderlicht zien.

* zie begrippenlijst

LAWREN HARRIS

Harris' schilderijen zijn een gedurfde verbeelding van 'het Noorden'. Zijn zoektocht naar een nieuwe beeldtaal voor Canadese landschapskunst uit zich in zeer eenvoudige vormen, en kleurgebruik dat weinig suggestie van diepte geeft.

In artikelen en essays schrijft hij vaak over zijn verlangen om een specifiek Canadese kunstvorm te ontwikkelen en zo de nationale identiteit te versterken. Harris, die met zijn schilderijen veel erkenning krijgt, geeft in belangrijke mate vorm aan de Canadese landschapskunst aan het begin van de twintigste eeuw. Hij is ook aanjager van debatten over abstractie en de totstandkoming van een nationale artistieke identiteit.

Magnetisch Noorden

Tegenwoordig is Harris' nationalisme, dat onlosmakelijk verbonden is met zijn gedachtengoed, aanleiding voor veel kritiek. Niet in het minst omdat hij met zijn 'lege' landschappen het koloniale narratief van een *terra nullius* – een totaal onbewoond gebied – kracht bijzet.

Magnetisch Noorden

BEGRIPPENLIJST

INHEEMS

De term *inheems* verwijst naar de eerste bewoners van Canada. Inheems betreft First Nations, Inuit en Métis.

Voor deze tentoonstelling is er getwijfeld tussen het gebruik van inheems en ‘oorspronkelijke bewoners’. Er is uiteindelijk gekozen voor inheems omdat het woord, in tegenstelling tot oorspronkelijke bewoners, een koloniale connotatie heeft. Oorspronkelijke bewoners van Nederland zijn bijvoorbeeld nooit gekoloniseerd, en verschillen daarmee historisch en sociologisch van de wat in deze tentoonstelling wordt bedoeld van een inheemse gemeenschap.

FIRST NATIONS, INUIT EN MÉTIS

Dit zijn paraplusermen voor inheemse groepen.

First Nations verwijst naar de etniciteit van First Nations-volken in de gebieden die nu bekend staan als Canada. First Nations zijn deze term in de jaren zeventig gaan gebruiken om de koloniale term ‘Indianen’ te vermijden. Het enkelvoud ‘First Nation’ verwijst naar een specifieke band, een op reservaat gebaseerde gemeenschap of een grotere groep mensen die in een reservaat leeft. Anishinaabe is bijvoorbeeld een First Nation, die weer is onderverdeeld in verschillende volken met een eigen naam.

Inuit verwijst naar een volk dat inheems is in Groenland, Alaska en het Noorden van Canada. Inuk is het enkelvoud van Inuit en verwijst naar een enkel persoon. Ook de Inuit zijn onderverdeeld in verschillende volken met een eigen naam.

Magnetisch Noorden

In de gebieden die nu bekend staan als Canada, verwijst *Métis* naar een collectief van culturen en etnische identiteiten die het resultaat zijn van banden tussen inheemse volken en Europeanen. De term wordt over het algemeen gebruikt in regio's die voorheen door Frankrijk zijn gekoloniseerd, en kan ook breder worden gedefinieerd als iemand met meerdere etniciteiten. De term heeft algemene en specifieke toepassingen, en de verschillen daartussen zijn vaak controversieel.

INDIAN ACT

De Indian Act is in 1876 geïntroduceerd en omvatte koloniale wetten met als doel First Nations cultuur uit te vagen ten gunste van de Euro-Canadese samenleving. De wet is meerdere malen gewijzigd. Het is een paradoxaal document dat, vandaag de dag, constant wordt aangepast op verzoek van zowel First Nations als de Canadese overheid.

Vandaag de dag is het een wet die de Canadese overheid gebruikt om First Nations-regeringen en reservaatgrond te beheren. Ook staan de plichten van de overheid jegens First Nations in de wet genoteerd.

Hoewel de Indian Act historisch alleen (een deel van de) First Nations betreft, geldt de wet vandaag de dag in specifieke gevallen ook voor Inuit en Métis.

RESIDENTIAL SCHOOLS

Een schoolsysteem dat is ontwikkeld onder de Indian Act. Voor de Residential Schools zijn inheemse kinderen bij hun families weggehaald. Het doel was om hun cultuur te vernietigen en ze te onderwerpen aan de dominante Euro-Canadese cultuur.

In de loop van het meer dan honderdjarige bestaan van het systeem zijn ongeveer 150.000 kinderen in deze scholen geplaatst.

Veel kinderen hebben het systeem niet overleefd.

De vondst van anonieme massagraven bij de scholen is de afgelopen maanden breed uitgemeten in de internationale media. Hoewel het recente ontdekkingen worden genoemd, weten zowel inheemse gemeenschappen als de Canadese regering al tientallen jaren van het bestaan van de graven. Het exacte aantal doden blijft onduidelijk vanwege valse gegevens.

De laatste Residential School is in 1996 gesloten.

WHITEWASHING

Whitewashing is in deze context het veranderen van iets op een manier die witte mensen bevoordeelt, kenmerkt of tegemoetkomt.

POTLATCH

De potlatch is een ceremonie die door verschillende First Nations wordt uitgeoefend. Het dient voornamelijk om rijkdom her te verdelen, status en rang te verlenen aan individuen en verwante groepen, en om aanspraak te maken op rechten op jacht- en visgebieden.

Hoewel de praktijk en formaliteit van de ceremonie onder First Nations verschillen, word deze vaak gehouden ter gelegenheid van belangrijke sociale gebeurtenissen, zoals huwelijken, geboorten en begrafeningen. Een grote potlatch kan meerdere dagen duren en omvat feesten, dans, zang en theater.

De federale Canadese regering heeft de potlatch verboden van 1884 tot 1951 onder de Indian Act. Toen het verbod is ingetrokken waren veel traditionele identiteiten beschadigd en sociale relaties verstoord. Vandaag de dag zijn er echter nog steeds verschillende First Nations die de potlatch met trots uitoefenen.

REGALIA

Regalia zijn traditionele en vaak heilige kledingstukken en accessoires die tijdens verschillende ceremonies worden gedragen en gebruikt, zoals bijvoorbeeld bij de potlatch.

Nota Bene

Taal is altijd in beweging. Er wordt veel onderzoek gedaan naar het koloniale verleden van Canada, hoe dat verleden doorwerkt in het heden en hoe we daar als maatschappij het beste mee kunnen omgaan. Deze begrippen en hun betekenis zijn daarom niet in beton gegoten.

Waarschuwing voor lezers: deze tekst bespreekt Residential Schools.

COVER – Lawren S. Harris, Icebergs, Davis Strait, 1930

Geschonken door mr. en mevr. H. Spencer Clark McMichael Canadian Art Collection 1971.17 © Family of Lawren S. Harris

INTRODUCTIE – Franklin Carmichael, Autumn Hillside, 1920

Geschonken door the J.S. McLean Collection, Toronto, 1969, gedoneerd door the Ontario Heritage Foundation, 1988 © Art Gallery of Ontario L69.16

ONDOORDRINGBARE WOUDEN – A.Y. Jackson, Lake Superior Country, 1924

Geschonken door mr. S. Walter Stewart McMichael Canadian Art Collection 1968.8.26 c/o Pictoright Amsterdam 2021

EMILY CARR – Emily Carr, Trees in the Sky, 1939

Geschonken door Richard M. Ivey, 2008 Foto © Art Gallery of Ontario 2008/224

CULTURELE TOE-EIGENING – Tom Henderson, Stamhoofd, ‘Nakwaxda’xw

First Nation Filmstill, How A People Live, Lisa Jackson (Dir.) © Gwa’sala and ‘Nakwaxda’xw First Nations 2013

LAND OF LANDSCHAP – Caroline Monnet, Mobilize, 2015

Filmstill, National film board of Canada © Caroline Monnet

GROUP OF SEVEN – J.E.H. MacDonald, Falls, Montreal River, 1920

Aangekocht, 1933 Foto © Art Gallery of Ontario 2109

TOCHT DOOR DE WILDERNIS – J.E.H. MacDonald, The Beaver Dam, 1919

Art Gallery of Ontario Geschonken door the Reuben and Kate Leonard Canadian Fund, 1926 Foto © Art Gallery of Ontario, 840

TOM THOMSON – Tom Thomson, Tea Dam Lake, Documentaire

MIJNBOUW – A.Y. Jackson, Terre Sauvage, 1913

Aangekocht 1936 National Gallery of Canada, Ottawa Foto: NGC

HOUTKAP – Tom Thomson, Abandoned Logs, 1915

Aangekocht 1974 McMichael Canadian Art Collection 1974.3

NOORDERLICHT – Tom Thomson, Claremont, Northern Lights, Circa 1916-1917

Aangekocht door A. Sidney Dawes Fund Foto MMFA, Jean-François Brière

LAWREN HARRIS – Lawren S. Harris, Mt. Lefroy, 1930

Aangekocht 1975, McMichael Canadian Art Collection, 1975.7 © Family of Lawren S. Harris

Magnetisch Noorden

COLOFON

MAGNETISCH NOORDEN

De tentoonstelling is georganiseerd door de National Gallery of Canada, the Art Gallery of Ontario en de SCHIRN KUNSTHALLE FRANKFURT.

CURATOREN

Katerina Atanassova, National Gallery of Canada, Geogiana Uhlyarik, Art Gallery of Ontario, Martina Weinhart, SCHIRN KUNSTHALLE FRANKFURT

CURATOREN KUNSTHAL ROTTERDAM

Eva van Diggelen, Veerle Driessen

RUIMTELIJKE VORMGEVING

Ontwerpstudio Claus Wiersma

GRAFISCHE VORMGEVING

bregsch Bregje Schoffelen

VERTALING

Marie Louise Schoondergang

ADVISEUR TEKSTEN

Manon Portos Minetti

REGISTRAR

Klaas Witsen Elias

PROJECTMEDEWERKER

David Snels

TECHNISCHE COÖRDINATIE-REALISATIE

Waldemar Galama, Ron Barneveld,
Bart Cuppens tentoonstellingsbouw

AUDIOVISUEEL & LICHT

Jan van Vliet

COMMUNICATIE

Daniëlle de Jongh, Anna Kerkhoff, Sabine Parmentier

FONDSENWERVING

Jeroen van Breugel, Sabiha Taner, Michelle Verhaak

EDUCATIE EN PUBLIEK

Frieda Baldewsing, Ninelotte Dijk

GRAFISCHE REALISATIE

Riwi ColloType, Amsterdam
Rocka, Rotterdam

Met dank aan het team van de Art Gallery of Ontario en Schirn Kunsthalle Frankfurt voor de fijne samenwerking.

Met dank aan alle instituten, galeries en verzamelaars die zo genereus hun werk hebben uitgeleend voor de tentoonstelling:

- Art Gallery of Ontario
- Documentary Educational Resources
- Art Museum at the University of Toronto
- Judith & Norman ALIX Art Gallery
- Library & Archives Canada
- McMichael Canadian Art Collection
- Milestone Film & Video
- Montreal Museum of Fine Arts
- Moving Images Distribution
- National Film Board of Canada
- National Gallery of Canada
- Ottawa Art Gallery
- Robert McLaughlin Gallery
- Vancouver Art Gallery
- Victoria University, University of Toronto

tentoonstellingspartners

subsidiegever

begunstiger

met steun van

hoofdsponsor

